

kasz igen gyümölcsöző hatásúnak ígérkezik; beosztása is olyan, hogy a felmerülő kérdésekre könnyűszerrel megtalálhatjuk a feleletet. A negyedik rész végül a nélkülözhető idegen szavak magyar megfelelőit mutatja be. Több mint kétezer szót ölel fel, de teljességre természetesen nem törekedhetett. E fejezetnek érdekessége az, hogy a szavak kiválogatása az iskola, az otthon, a hírlap-irodalom stb. terén végzett számszerű adatgyűjtésen alapult.

E rövid tartalmi foglalat is mutatja, hogy a nyelvvédő könyv korlátozott terjedelme ellenére is lehető sokoldalúan igyekszik tájékoztatni olvasóját a nyelvhelyesség és a magyarosság kérdéseiben. A fontosat emeli ki, s ezzel mind a művelt közönségnek, mind az író-embereknek könnyen kezelhető, becses útmutatót ad kezükbe. Különösen jó hatást várhatunk iskolai használatától. A helyes magyar beszéd és fogalmazás tanítása egyik legfőbb feladata középfokú oktatásunknak; ebben a munkában hiánypótló, hasznos segítőtársa lesz e most megjelent könyvecske. h.

Dr. J. M. Bächtold: Die Stilschulung als Weg zum mündlichen und schriftlichen Ausdruck. (Schriftenreihe zur Unterrichtsforschung und Unterrichtsgestaltung. Heft 2.) Zürich, 1937. Verlag des Pestalozzianums. 13 l.

Kicsiny, de érdemes tanulmányt olvasunk Bächtold svájci tanár tollából, melyben igen fontos, sokat vitatott s gyakorlatilag nehéz kérdéstről szól: hogyan lehet legbiztosabban elérni a kifejezőképesség megfelelő fokát szóban és írásban? Alapjában véve tehát a fogalmazástanítás nehéz problémája áll előttünk a szerző fejtegetései során.

Bächtold felfogása szerint arra a kérdésre, lehet-e az iskolában stílus-készségre nevelni, tagadólag kellene válaszolni, ha azt gondolnók, hogy az írásbeli kifejezés készsége a *költői* nyelv utánzását jelenti. Az iskolában kisebb és szerényebb célról van szó. *Céltudatos* nyelvhasználatra kell megtanítani a tanulót, vagyis arra, hogy világosan és szabatosan, szóval teljesen megbízhatóan tudja kifejezni magát. A frázisok, a szólásmódok meggondolás nélküli használatát kell leküzdenünk. A tanuló a saját egyéni módján fejezze ki magát s minden szóban az értelmes, tiszteletreméltó valóságot adja. Más szóval: a stílusképzésnek végcélja, hogy a tanuló megtanulja gondolatait jól kifejezni és azért, amit leír, a legteljesebb felelősséget vállalni. Így a stílusképzés egyúttal jellemképzéssé válik.

A stílus különben is, Wackernagel szerint, csak három tényező: a tárgy, az író és az olvasó összhangjából alakul ki, mondja szerző. S ebben foglaltatik benn az a követelmény, hogy egyedül csak a stílus *gyakorlása* vezethet el a fogalmazás készségéhez. Ez más szóval azt jelenti, hogy az iskolai fogalmazványnak csak az lehet a célja, hogy a stílus gyakorlását szolgálja. A tanulót nevelni kell arra, hogy az adott tényeket tárgyszerűen kifejezni, mintegy ábrázolni tudja.

Mindezeknek megállapítása után tér rá könyvecskének szerzője arra, hogy mit kell a stílus gyakorlatán érteni. Fejtegetéseiben negatív úton jár el. Megmondja, milyen ne legyen a stílus gyakorlása. Itt kapjuk kritikáját a

régebben divó fogalmazási gyakorlatoknak, melyek előre megszabott vázlat vagy jelszavak alapján készültek s papagájokat neveltek gondolataikat önállóan kifejező tanulók helyett; olyanokat, kik csak betanult frázisokon és szólamokon uralkodtak. De itt kapjuk kritikáját az ellenkező véletnek, a teljesen szabad fogalmazásnak is, melynél a tanuló maga választotta meg a témáját és egész eljárása módját. Fantáziája korlátlanul tobzódhatott, azonban különösebb didaktikai haszon nélkül. E túlzott szabadságnak maga a tanuló sem nagyon örült; egyik legfőbb tényező, a munka öröme hiányzott tehát belőle. S emellett ez a mód nem vitte előbbre a tanulók kifejezőképességét. Megállapítja szerzőnk azt is, hogy az egyoldalúan alkalmazott szabad fogalmazvány szinte nagyobb veszedelem volt a gyermekre nézve, mint a régi, vázlaton alapuló.

A helyes módszer szerinte a stílusgyakorlat, mely a tanulót a tárgyakhoz és tényekhez mint csforráshoz vezetni el, megtanítja a megfigyelésre, érzékei helyes használatára s megszerzi neki az eszközöket ahhoz, hogy amit érzékei észleltek, nyelvileg pontosan visszaadni, vagyis „kifejezni“ tudja. A jelenségek tömege, a világ a maga kimeríthetetlen változatosságával és tarkaságával adja a stílusgyakorlatok anyagát. Itt vet véget szerzőnk annak a babonának, hogy vannak külön elemi iskolai és középfokú iskolai témák. Szerinte az anyag mindig ugyanaz, az élet maga. Csak a kifejezés módja más, mert ez az ismeretek gyarapodásával, az érettség beköszöntésével, az ítélőképesség növekedésével változik, illetőleg fejlődik. Ez az fokozatosság, mely az osztályokon végig föl, állandóan kísér bennünket.

Végül kifejti szerzőnk, hogy a fentebbi értelemben vett helyes eljárási mód már az elemi népiskolában megkezdődhetik a *szóbeli stílusgyakorlással*, mely egyúttal nyelvi oktatás is tágabb értelemben, mert rávezet a nyelv alaki és művészi elemeire s megköveteli a kifejezőmód világosságát és szabátosságát. E szóbeli gyakorlás formái: a tanulóval való beszélgetés; az a feladat, hogy a tanuló tegyen jelentést valamiről; adjon leírást egy tárgyról vagy jelenségről; beszélje el, hogyan épül egy ház a szemelättára stb. Idetartozik egyes történetek vagy események dramatizálása az iskolában, amiben több tanuló vesz részt stb. Sőt az egész osztály is részes lehet ezekben.

Ebből a szóbeli stílusgyakorlásból már nem nehéz az átmenet az *írásbeli kifejezéshez*. Csak rá kell szoktatni a tanulókat arra, hogy írás közben gondoljanak mindig arra, aki olvasni fogja, amit írtak, és hogy írjanak olyan egyszerűen és közvetlenül, mintha csak beszélnének. Akit a szóbeli gyakorlásban ráneveltek a nyelvi gondosságra, az írásban sem fog könnyen frázisoknak áldozatul esni. Kezdetben nem is „fogalmazvány“-ról van szó, hanem csak a kifejezőmód gyakorlásáról. A tulajdonképeni „fogalmazás“, az iskolának ez a fájdalmas gyermeke, csak a felsőbb tagozatokba való, mondhatnók a serdülő, sőt az érett korbá, melyben a fiatal ember már saját énjét is föl-fedezi annak egész metafizikai mélységével. A népiskola eljárása ennek csak előiskolája. Kötelessége mentől inkább fokozni a tanuló kifejezőképességét s ében tartani ebben való örömét.

Szerzőnk dolgozata igen gondolatébresztő. Bár a didaktikai irodalmi előzményeket Wackernageltől kezdve napjainkig jól ismeri és idézgeti, s így történetileg is megalapozza fejtegetéseit, témáját mégis újszerűen dolgozza föl és értékes, önálló, eredeti következtetésekre jut, melyek gyakorlatilag is megállják helyüket.

A rövid, de velős értekezést melegen ajánljuk a fogalmazástanítás feladatával sokat és keservesen küszködő magyar tanító- és tanártársaink figyelmébe.

Gyulai Agost.

Internationale Zeitschrift für Erziehung. Kiadja A. Baeumler és P. Monroe. Szerkeszti Th. Wilhelm. Berlin, 1937, 4—5. és 6. füzet.

Ez a testes kettős szám rendkívül gazdag, mindvégig időszerű tartalmával és kiváló szakértelemmel végzett tervszerű összeállításánál fogva fokozott méltatásra tarthat igényt, amelynek következő sűrített beszámolóinkkal csak részben tehetünk-eleget. A füzet gerincét a nevelés a munkaszolgálatban (*Erziehung im Arbeitsdienst*) alkotja, amellyel kilenc kisebb-nagyobb közlemény (köztük 4 Németországról, 3 Amerikáról szól) foglalkozik és ezzel mintegy monografiászerűen állítja elének a kérdésnek mai állapotát. Ez az *Arbeitsdienst*, mint ismeretes, első ízben úttörően a Harmadik Birodalomban valósult meg intézményszerűen, majd kisebb-nagyobb eltérésekkel, kötelező vagy önkéntes formában áterjedt több más országra, sőt az amerikai Egyesült Államokra is.

Az első lapon egy-egy német, francia és angol szerző (K. Hierl, Weygand tábornok, N. M. Butler) néhány sorban foglalja össze ennek a munkaszolgálatnak jelentőségét, amelyet a német mozgalom főparancsnoka így jellemez: „A munkaszolgálat mást, jóval nagyobbat jelent, mint a munkanélküliség leküzdésének az idők ínsége szülte segítő eszközét. Eszméje azoknak a gondolatoknak következetes továbbfejlesztését és szükségszerű kiegészítését jelenti, amelyek az általános iskolatkötelezettséghez és az általános védkötelezettséghez vezettek. Szóval: a munkaszolgálat a belső és külső békének műve, elsőrendű kultúrterjesztő, egy új történelmi korszak szellemének kifejezője.“ Ezután részletesen az a három ország (Bulgária, Németország, Egyesült Államok) jut illetékes szerző útján szóhoz, ahol a munkaszolgálat már mélyebb gyökeret vert. Majd egy német szerző (*Oberarbeitsführer*) „A munkaszolgálat a világban“ című cikkében összehasonlítás alapján megállapítja a német rendszertől való eltéréseket, helyesen hangsúlyozva, hogy e téren is csak akkor számolhatni eredménnyel, ha mindegyik nép azt az utat és módot követi, amely az ország sajátos szükségleteinek és mindenkori feltételeinek megfelel. Ezt igazolja Bulgária és az Egyesült Államok példája, amely a némettel csak annyiban közös, hogy a „Kézimunka az állam és a nép szolgálatában!“ jel-szót követi. Németországban és Bulgáriában a munkaszolgálat kötelező, az Egyesült Államokban önkéntes, de Bulgáriában a tehetősebb társadalmi osztály megválthatja. Németországban „legmagasabbrendű állam- és nemzetpolitikai nevelőintézmény“, amely a kézimunkát nevelőeszköznek tekinti és ezzel közgazdasági értékeket teremt. Bulgáriában állami munkaszervezet, amely köz-